

Καρακάσης Γεώργιος
*Συνθέτης, Αρχιμουσικός,
Καθηγητής Ανώτερων Θεωρητικών
Μουσικολόγος, Μουσικοπαιδαγωγός*

Συστήματα Καταγραφής Χορών

Β' Μέρος

3. Συστήματα μεταγραφής χορών

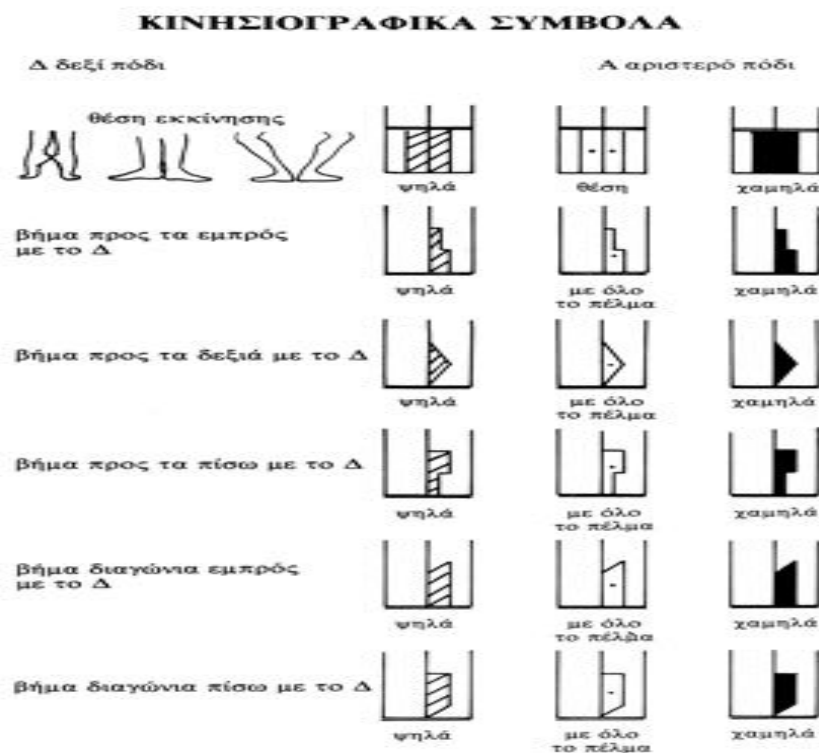
Δεν υπάρχει ένα ενιαίο σύστημα για την μεταγραφή χορών από τους χοροδιδάσκαλους. Υπάρχουν πολλά και διάφορα. Ο καθένας από αυτούς χρησιμοποιεί αυτό που κατά την κρίση του είναι πιο ευνόητο. Μερικά από τα συστήματα που χρησιμοποιούνται για την μεταγραφή χορών είναι:

3.1 Laban

Το σύστημα Laban θεωρείται το πιο καλό απ' όλα τα συστήματα που υπάρχουν για την μεταγραφή του χορού στο χαρτί. Όλες τις κινήσεις που μπορεί να κάνει το ανθρώπινο σώμα, από την κίνηση του κορμού ως και την κίνηση των δακτύλων καταγράφονται σ' αυτό το σύστημα με λεπτομέρεια. Σημαντικό είναι πως μπορούν να καταγραφούν όλα τα είδη των χορών και όχι μεμονωμένα, όπως γίνεται σε άλλα συστήματα. Αυτό όμως συνεπάγεται πως έχουμε να κάνουμε με ένα πολύπλοκο σύστημα και δυσνόητο. Η εκμάθησή του είναι δύσκολη και χρονοβόρα σε σχέση με τα υπόλοιπα συστήματα. Υπάρχουν πάρα πολλά δεδομένα σε μορφή σχεδίων και σχημάτων με μικροδιαφορές. Επίσης όλα αυτά τα σχέδια δεν μας είναι και πολύ οικία γιατί είναι πρωτότυπα και δεν μας θυμίζουν κάτι. Επομένως τα γνωρίζουν μόνο αυτοί που ασχολούνται με το συγκεκριμένο είδος.

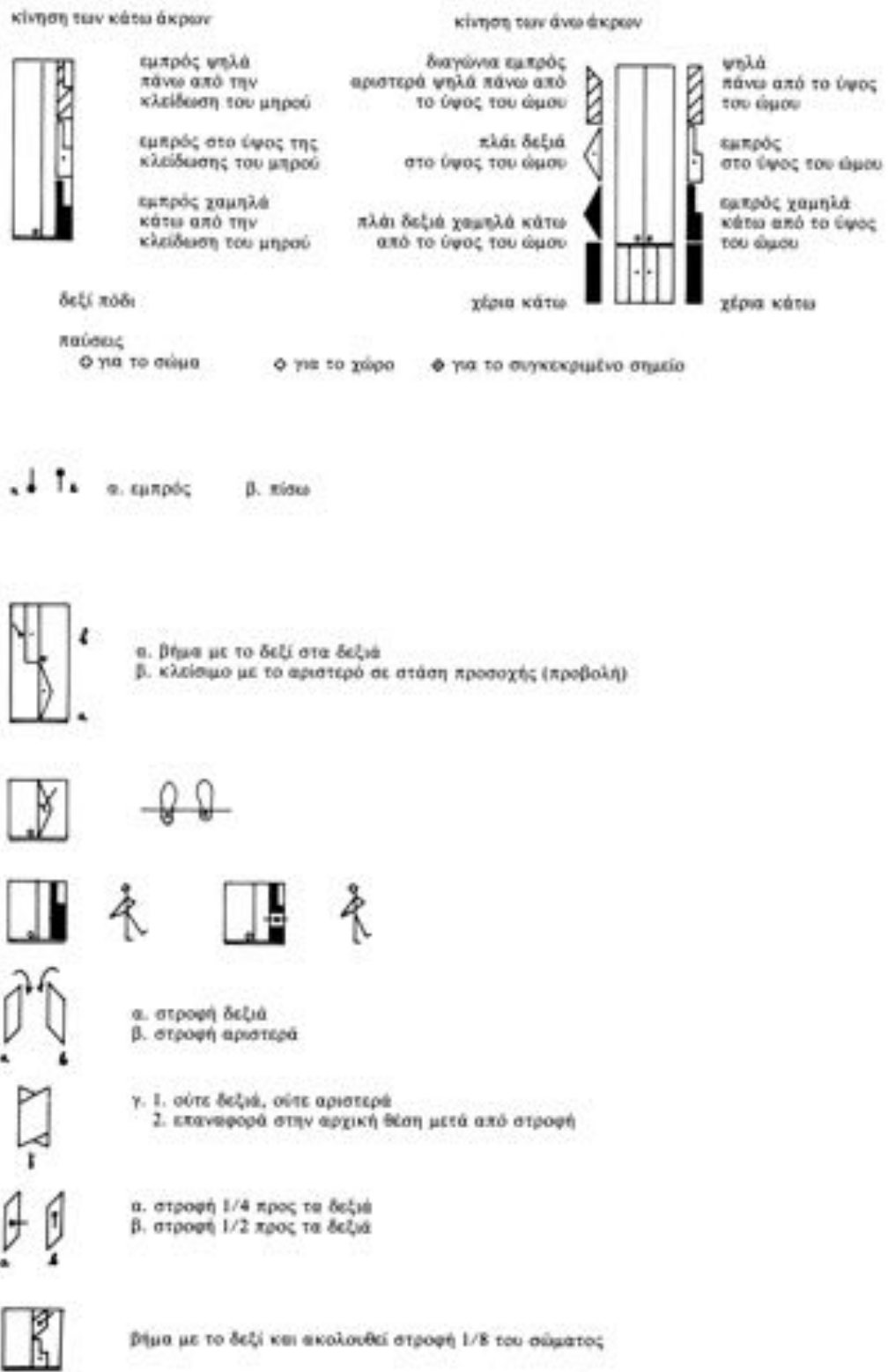
Παρακάτω βλέπουμε μερικά από τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται στο σύστημα Laban.

1η Εικόνα¹

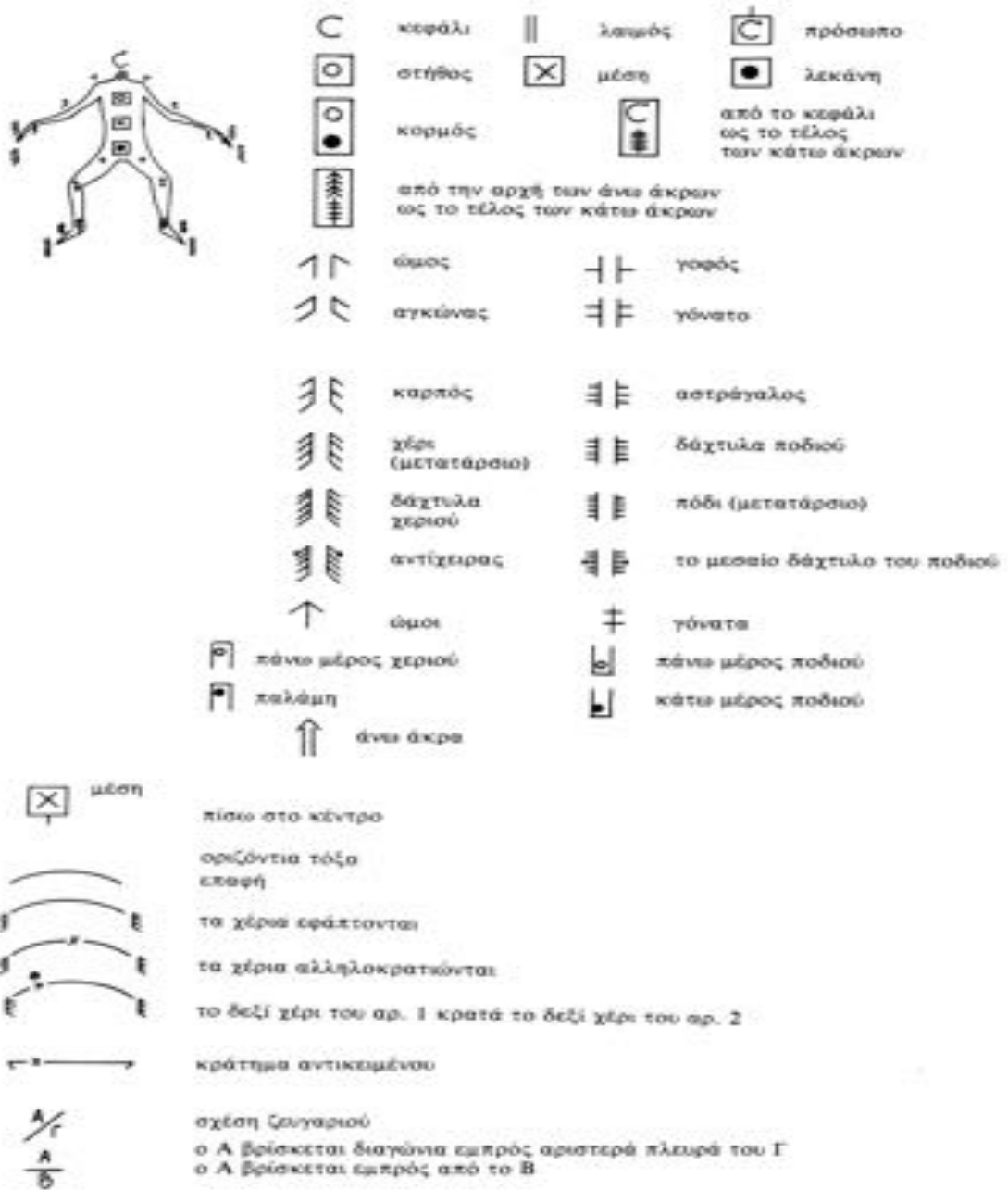
¹ Λυκεσάς Χ. Γιώργος, *Οι Ελληνικοί Χοροί*, β' έκδοση, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1993, σελ.: 106

2^η Εικόνα²

² Λυκεσάς Χ. Γιώργος, *Οι Ελληνικοί Χοροί*, β' έκδοση, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1993, σελ.: 107

3^η Εικόνα³

³ Λυκεσάς Χ. Γιώργος, *Οι Ελληνικοί Χοροί*, β' έκδοση, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1993, σελ.: 109

4^η Εικόνα⁴

Τα χέρια ακουμπούν λυγισμένα στη μέση

Τα χέρια σε λαβή W

Τα χέρια σε λαβή από τους ώμους

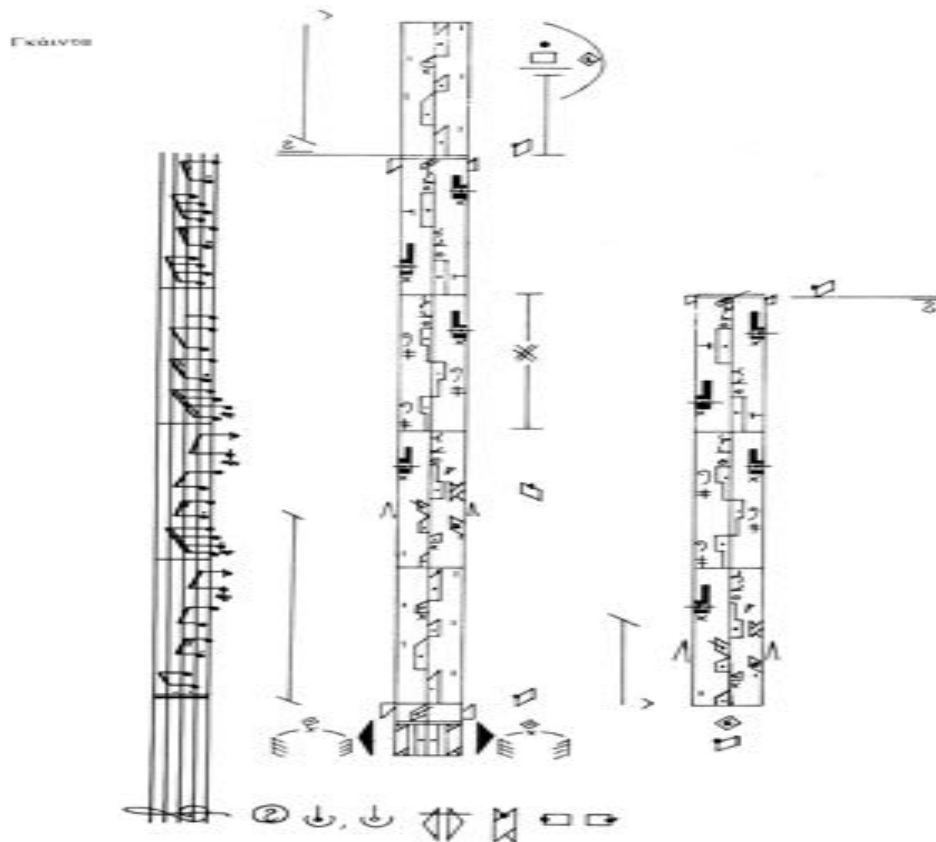

Τα χέρια σε λαβή σταυρωτά

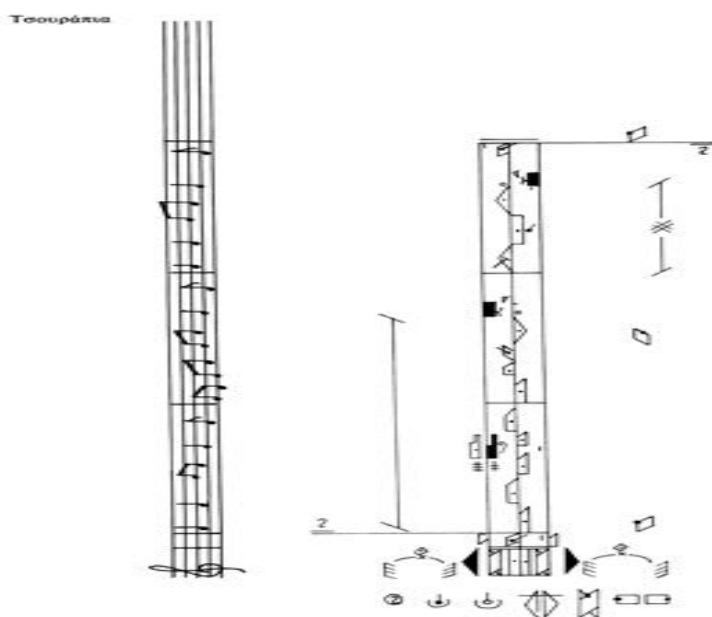
Καταγραφές παραδοσιακών χορών με το σύστημα Laban έχουμε πολλές. Στη συνέχεια θα παραθέσουμε δύο χορούς, την Γκάντα και τα Τσουράπια, σε γραφική παράσταση με τη μέθοδο Laban⁴.

⁴ Λυκεσάς Χ. Γιώργος, *Οι Ελληνικοί Χοροί*, β' έκδοση, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1993, σελ.: 113

5^η Εικόνα⁵

6^η Εικόνα⁶

⁵ Λυκεσάς Χ. Γιώργος, *Οι Ελληνικοί Χοροί*, β' έκδοση, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1993, σελ.: 114

⁶ Λυκεσάς Χ. Γιώργος, *Οι Ελληνικοί Χοροί*, β' έκδοση, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1993, σελ.: 115

3.2. P. Conte

Επίσης ένα πολύ καλό σύστημα καταγραφής χορών είναι του P. Conte. Αυτό το σύστημα δεν χρησιμοποιεί σχέδια και σχήματα. Μεταγράφεται σε δυο μορφές. Η πρώτη με αριθμούς και γράμματα (που εκ πρώτης όψεως φαίνονται σαν μαθηματικές εξισώσεις) και δεύτερη σε ένα σύστημα με πεντάγραμμα και μονόγραμμα όπου απεικονίζονται η μουσική μελωδία στο μουσικό σύστημα και οι χορευτικές κινήσεις σε μορφή από νότες και γράμματα. Φυσικά η κάθε νότα στο πεντάγραμμα του χορευτή δηλώνει συγκεκριμένη κίνηση. Εδώ δεν φαίνονται λεπτομέρειες στις κινήσεις του χορευτή αλλά μόνο η κάθε αλλαγή της κίνησης του σώματος στη μονάδα του χρόνου.

Παρακάτω βλέπουμε μερικά από τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται στο σύστημα P.Conte.

7^η Εικόνα⁷

2.2.4. Χορογραφική απεικόνιση

Η απεικόνιση της χορογραφίας και της κίνησης σημειώνεται συμβολικά με γραφικά σύμβολα από το ελληνικό και το λατινικό αλφάβητο. Τα γραφικά σύμβολα υποδεικνύουν το χορό σε σχέση με τα στοιχεία και τα μέρη του, καθώς και την αναμεταξύ τους σχέση.

ΠΙΝΑΚΑΣ II: Γραφικά σύμβολα

Σύμβολα για τις δομικές ενότητες του χορού

Σ, Τ, Μ, W, X: προσδιορισμός της χορογραφικής ενότητας και κινητικού μοτίβου ανάλογα με τη λαβή (Τ = από τους ώμους, W = με λυγισμένους τους αγκώνες, X = χιαστί, Μ = από τις παλάμες, Σ = αγκαζέ)

P = μέρος του χορού

S = τμήμα του χορού

F = χορευτική φράση

KM = κινητικό μοτίβο

C = κύτταρο

e = στοιχεία

⁷ Τυροβολά Κ. Βασιλική, *Ο Ελληνικός Χορός*, α' έκδοση, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2001, σελ.:59

8^η Εικόνα⁸

⁸ Τυροβολά Κ. Βασιλική, *Ο Ελληνικός Χορός*, α' έκδοση, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2001, σελ.:60

Σύμβολα για τη ρυθμική οργάνωση και το ρυθμικό σχήμα του χορού

|p = ισορρυθμική δομή
|p- = μη πλήρους ισορρυθμική δομή
|μ = ισομετρικό μέτρο
Et = ετερομετρικό μέτρο
Πμ = πολυμετρία

Επίπεδα εντάσεων

Fo = δυνατά
FF = πολύ δυνατά
MF = μέτρια δυνατά
P = σιγά
PM = μέτρια σιγά
/ = τονισμός του μέτρου

Ταχύτητα εκτέλεσης (τέμπο)

L = 40-60
La = 60-65
Ad = 65-75
An = 75-105
Mo = 105-120
Al = 120-160
Pr = 160-:

Σύμβολα για τις σχέσεις των δομικών ενοτήτων χορού και μουσικής

Σχέσεις επέκτασης

≡ = ομοφωνία χορού και μουσικής
≡ = ομοφωνία μόνο μοτίβων
≠ = μη ομοφωνία (φράσεις και τμήματα)
≡≡ = μη ομοφωνία ολόκληρη η χορευτική φάση

Σχέσεις αλληλουχίας (ακολουθίας)

||| = καθορισμένη ακολουθία δομικών ενοτήτων μουσικής και χορού
≡ = ελεύθερη ακολουθία στη μουσική – καθορισμένη στο χορό
≡ = ελεύθερη ακολουθία στο χορό – καθορισμένη στη μουσική
≡ = ελεύθερη ακολουθία στο χορό και στη μουσική

9^η Εικόνα⁹

⁹ Τυροβολά Κ. Βασιλική, *Ο Ελληνικός Χορός*, α' έκδοση, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2001, σελ.:61

Σχέσεις αντιστοιχίας

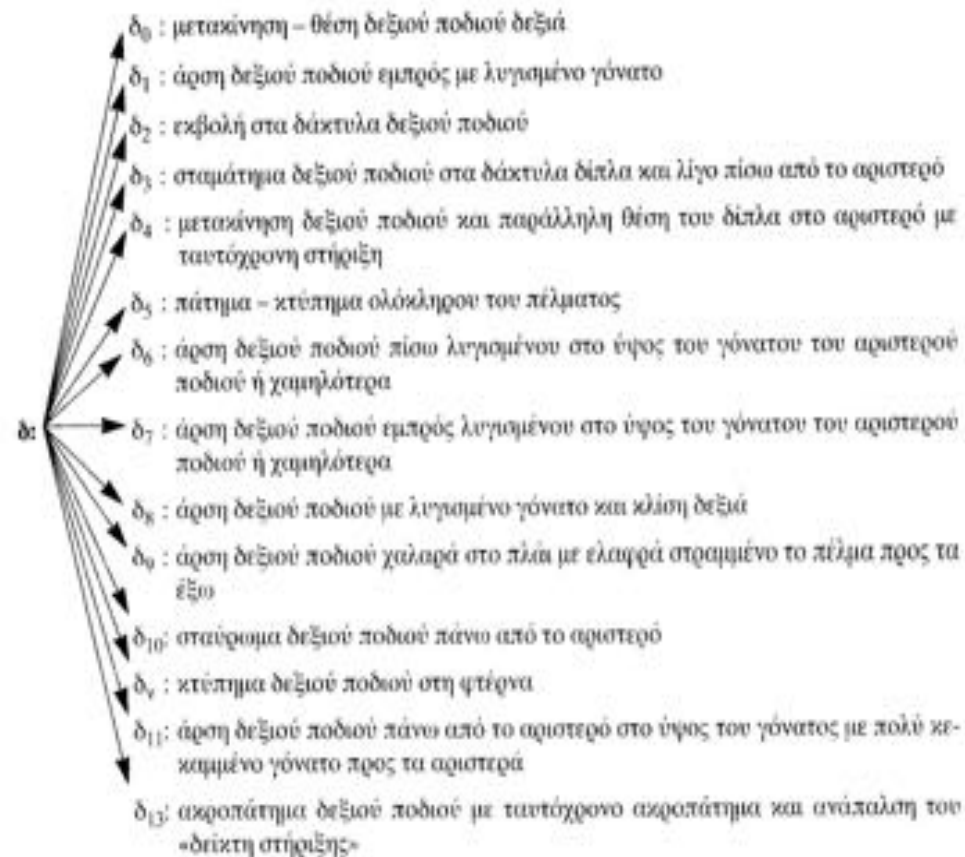
- ≡ = αντίστοιχο - ταυτόχρονη σχέση χορού και μουσικής (απουσία ελλειπούς μέτρου)
 ⊥ = αναντίστοιχο - μη ταυτόχρονη σχέση χορού και μουσικής (εμφάνιση ελλειπούς μέτρου)

Μοντέλο φόρμας

- ΑΦ = αλυσιδωτή φόρμα
 ΟΦ = ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα
 ΕΦ = ετερογενής αλυσιδωτή φόρμα
 ΦΡ = φόρμα ρόντο
 ΑΒ = φόρμα δύο τμημάτων
 ΑΒΓ = φόρμα τριών τμημάτων
 ΠΦ = παραλλαγμένη αλυσιδωτή φόρμα
 Εν.Φ. = φόρμα διμερής ή τριμερής με εναλλασσόμενα μέρη
 Μ.εν.Φ. = φόρμα διμερής ή τριμερής με μη εναλλασσόμενα μέρη
 Ιμ.Φ. = ισομετρική φόρμα
 Ετ.Φ. = ετερομετρική φόρμα

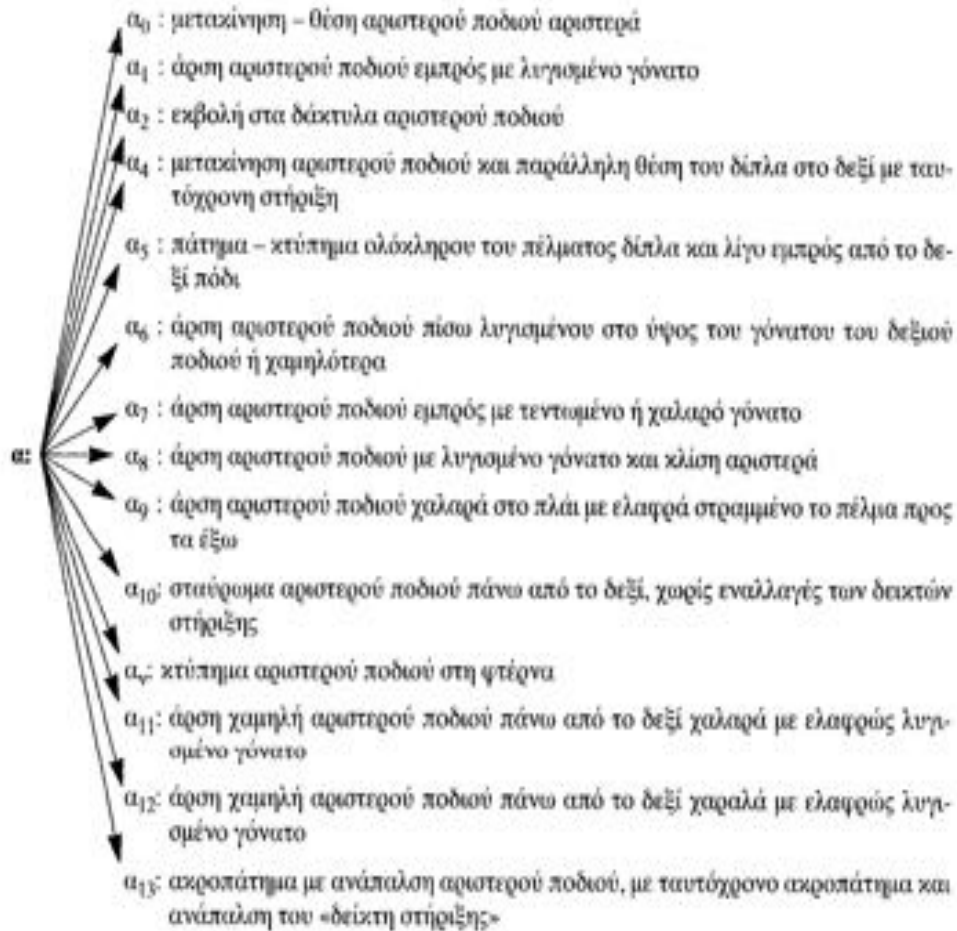
Σύμβολα για τις κινήσεις των κάτω άκρων

- δ = δεξιά πόδι
 α = αριστερό πόδι

10^η Εικόνα¹⁰

¹⁰ Τυροβολά Κ. Βασιλική, *Ο Ελληνικός Χορός*, α' έκδοση, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2001, σελ.:62

- $\delta : \alpha$: ταυτόχρονη στήριξη και στα δύο πόδια
 $\delta \hat{=} \alpha$: ταυτόχρονη στήριξη και στα δύο πόδια με αναπήδηση
 $\delta \hat{\Delta} \alpha$: ταυτόχρονη στήριξη και στα δύο πόδια στη διάσταση
 $\alpha < \delta$: δεξί πόδι δίπλα στο αριστερό στη μύτη και λίγο πίσω από το δεξί
 $\left. \begin{array}{l} \alpha^2 \parallel \delta^1 \\ \alpha_0^{(2)} - \delta^{(1)} \end{array} \right\}$: παράλληλη εναλλαγή «δεικτών στήριξης»
 $\left. \begin{array}{l} \alpha_0^1 \parallel \delta^2 \\ \alpha_0^{(1)} - \delta^{(2)} \end{array} \right\}$: παράλληλη εναλλαγή «δεικτών στήριξης»
 $(\alpha \hat{=} (\delta)x - \delta)$: σταύρωμα αριστερού ποδιού πάνω από το δεξί προς τα δεξιά, με εναλλαγή «δεικτών στήριξης»
 $(\alpha \hat{=} (\delta)x - \delta)$: σταύρωμα αριστερού ποδιού πίσω από το δεξί προς τα δεξιά, με εναλλαγή «δεικτών στήριξης»

11^η Εικόνα¹¹

¹¹ Τυροβολά Κ. Βασιλική, *Ο Ελληνικός Χορός*, α' έκδοση, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2001, σελ.:63

 : θέση αριστερού ποδιού με ταυτόχρονη άρση του δεξιού, χαμηλά χαλαρά και με ελαφρώς λυγισμένο γόνατο ή όχι.

 : θέση του δεξιού ποδιού με ταυτόχρονη άρση του αριστερού, χαμηλά χαλαρά και με ελαφρώς λυγισμένο ή όχι γόνατο.

 : σταύρωμα αριστερού ποδιού πάνω από το δεξί χωρίς εναλλαγές των «δεικτών στήριξης»

 : σταύρωμα δεξιού ποδιού πάνω από το αριστερό χωρίς εναλλαγές των «δεικτών στήριξης»

 και

 : σταύρωμα δεξιού ποδιού πάνω ή πίσω από το αριστερό προς τα αριστερά με εναλλαγή στηρεγμάτων

 : θέση δεξιού ποδιού με στήριξη στο έδαφος αξίας ενός τετάρτου

 : θέση αριστερού ποδιού με στήριξη στο έδαφος αξίας ενός τετάρτου

 : παραμονή στη βάση στήριξης

 : αναπάσεις δεξιού ποδιού ίσες με την αξία 3/8

 : αναπάσεις αριστερού ποδιού ίσες με την αξία 3/8

 : θέση δεξιού ποδιού και ταυτόχρονη άρση αριστερού με παραμονή ίση με 2/8

 : θέση αριστερού ποδιού με ταυτόχρονη άρση του δεξιού και παραμονή ίση με 2/8 ή 1/4

 : θέση αριστερού ποδιού και ταυτόχρονη άρση δεξιού με παραμονή ίση με 2/8

 : ταυτόχρονη στήριξη και στα δύο πόδια ίσης χρονικής διάρκειας προσδιορίζοντας τα 4/4 του μέτρου

 : διαδοχικές εναλλαγές αριστερού - δεξιού ποδιού ίσες με 1/8 αντίστοιχα

12^η Εικόνα¹²

¹² Τυροβολά Κ. Βασιλική, *Ο Ελληνικός Χορός*, α' έκδοση, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2001, σελ.:64

1. 2. : σταύρωμα αριστερού ποδιού πάνω ή πίσω από το δεξί προς τα δεξιά με διπλή εναλλαγή των «δεικτών στήριξης»

< : σταμάτημα δεξιού ποδιού στα δάκτυλα δίπλα και λίγο πίσω από το αριστερό χρονικής διάρκειας ίσης με 1/4 του μέτρου

↑ : ταυτόχρονη στήριξη και των δύο ποδιών στη διάσταση ίσης με 1/4 του μέτρου

↑ : αναπήδηση και πτώση στα δύο πόδια ίση με 1/4 του μέτρου

2. 1. : σταύρωμα δεξιού ποδιού πίσω ή εμπρός από το αριστερό προς τα αριστερά με εναλλαγές στους «δείκτες στήριξης», ίσο με 2/4 του μέτρου (1/4 + 1/4)

2. 1. : θέση αριστερού ποδιού με μετακίνηση του δεξιού εμπρός και πίσω

V : φτέρνα

Λ : εκβολή στα δάκτυλα

⌒ : αναπηδήσεις

~ ~ ~ : ταλαντεύσεις με «σουστάρισμα» στα γόνατα

----- : τρέξιμο

> : λήγισμα αριστερού γόνατος στην άρση εμπρός από το δεξί πόδι

< : λήγισμα δεξιού γόνατος στην άρση εμπρός από το αριστερό πόδι

┌ : λήγισμα αριστερού γόνατος στην άρση χαμηλά και δίπλα στο δεξί πόδι

└ : λήγισμα δεξιού γόνατος στην άρση χαμηλά και δίπλα στο αριστερό πόδι

┐ : λήγισμα δεξιού γόνατος στην άρση ψηλά και δίπλα στο αριστερό πόδι

┑ : λήγισμα αριστερού γόνατος στην άρση ψηλά και δίπλα στο δεξί πόδι

13^η Εικόνα¹³

¹³ Τυροβολά Κ. Βασιλική, *Ο Ελληνικός Χορός*, α' έκδοση, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2001, σελ.:65

- : πάτημα - κτύπημα ολόκληρον του πέλματος
- ↑ : κατεύθυνση εμπρός
- ↓ : κατεύθυνση πίσω
- ↗ : κατεύθυνση διαγώνια εμπρός δεξιά
- ↖ : κατεύθυνση διαγώνια εμπρός αριστερά
- ↙ : κατεύθυνση διαγώνια πίσω αριστερά
- ↘ : κατεύθυνση διαγώνια πίσω δεξιά
- : κατεύθυνση προς τα δεξιά
- ← : κατεύθυνση προς τα αριστερά

Σύμβολα για το φύλο και τη σχηματική διάταξη των χορευτών

- A : άνδρες
- Γ : γυναίκες
- ΑΓ : άνδρες και γυναίκες αναμιξ
- ΛΓ : διπλοκάγκελο, εσωτερικός κύκλος γυναικών, εξωτερικός ανδρών
- ΓΛ : διπλοκάγκελο, εσωτερικός κύκλος ανδρών, εξωτερικός γυναικών
- A ∩ Γ ∩ : προηγούνται οι άνδρες, ακολουθούν οι γυναίκες
- ΑΓ ∩ ΑΓ ∩ Α : άνδρες - γυναίκες, άνδρες - γυναίκες, άνδρας (αναμιξ)
- Α ∩ ΓΓ ∩ Α : άνδρας, γυναίκες, άνδρας
- ↷ : κυκλικό σχήμα με κατεύθυνση δεξιά
- ↶ : κυκλικό σχήμα με κατεύθυνση αριστερά

$\delta \quad \underline{a} \mid \underline{\delta} \quad (\delta)^a \mid \underline{a_0} \quad (a_0)^{\delta_1}$: το (δ) δηλώνει το δεξί πόδι, το (α) το αριστερό πόδι, το (α₀) το αριστερό πόδι σε μετακίνηση προς τα αριστερά (δείκτες στήριξης - support index) και οι εκθέτες δ και α τις αντίστοιχες άρσεις των σελών. Για το χαρακτηρισμό των άρσεων, βλ. αναλυτικό πίνακα σσ. 61-64.

Μεταγραφή του χορού «Καστρινός» στο σύστημα P.Conte.

14^η Εικόνα¹⁴

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ - ΚΙΝΗΤΟΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΠΙΝΑΚΕΣ

MD113	«Καστρινός»								Α/ΟΦ
F	F.(4)								
KM	$\overleftarrow{M_1}$		$\overleftarrow{M_2}$		M_3		M_4		
C	δ	$\overleftarrow{\alpha^x}$	$\overleftarrow{\delta}$	$\overleftarrow{\alpha^x}$	$\overleftarrow{\delta}$	$\alpha - \delta_0$	$\overleftarrow{\alpha_0}$	$\delta_0 - \alpha_0$	
e	$\delta(\delta)$	$\alpha(\alpha)$	$\delta(\delta)$	$\alpha(\alpha)$	$\delta(\delta)$	$\alpha - \delta_0$	$\alpha_0(\alpha_0)$	$\delta_0 - \alpha_0$	
	MF/Al	MF/Al	MF/Al	MF/Al	MF/Al	MF/Al	MF/Al	MF/Al	
	\equiv /lq/lm		\equiv /lq/lm		\equiv /lq/lm		\equiv /lq/lm		

$$\frac{S(4F)}{P} = \frac{S(F+F+F+F)}{P} \cdot X^{\alpha}$$

$$F = 4KM(M_1 + M_2 + M_3 + M_4)$$

$$\overleftarrow{M_1} = (\delta^{2/8} + \alpha^{2/8})$$

$$\overleftarrow{M_2} = (\delta^{2/8} + \alpha^{2/8})$$

$$M_3 = (\delta^{2/8} + (\alpha^{1/8} - \delta_0^{1/8}))$$

$$M_4 = (\alpha_0^{2/8} + (\delta_0^{1/8} - \alpha_0^{1/8}))$$

$$F = 3KM [(\delta^{2/8} + \alpha^{2/8}) + (\delta^{2/8} + \alpha^{2/8}) + (\delta^{2/8} + (\alpha^{1/8} - \delta_0^{1/8})) + (\alpha_0^{2/8} + (\delta_0^{1/8} - \alpha_0^{1/8}))]$$

$$F = \left[\overleftarrow{M_1} \left(\frac{\delta^{2/8} + \alpha^{2/8}}{MF/Al} \frac{MF/Al}{MF/Al} \right) + \overleftarrow{M_2} \left(\frac{\delta^{2/8} + \alpha^{2/8}}{MF/Al} \frac{MF/Al}{MF/Al} \right) + M_3 \left(\frac{\delta^{2/8} + (\alpha^{1/8} - \delta_0^{1/8})}{MF/Al} \frac{MF/Al}{MF/Al} \right) + M_4 \left(\frac{\alpha_0^{2/8} + (\delta_0^{1/8} - \alpha_0^{1/8})}{MF/Al} \frac{MF/Al}{MF/Al} \right) \right]$$

$$\frac{S(4F)}{P} = \left[\overleftarrow{M_1} \left(\frac{\delta^{2/8} + \alpha^{2/8}}{MF/Al} \frac{MF/Al}{MF/Al} \right) + \overleftarrow{M_2} \left(\frac{\delta^{2/8} + \alpha^{2/8}}{MF/Al} \frac{MF/Al}{MF/Al} \right) + M_3 \left(\frac{\delta^{2/8} + (\alpha^{1/8} - \delta_0^{1/8})}{MF/Al} \frac{MF/Al}{MF/Al} \right) + M_4 \left(\frac{\alpha_0^{2/8} + (\delta_0^{1/8} - \alpha_0^{1/8})}{MF/Al} \frac{MF/Al}{MF/Al} \right) \right]$$

$$\left[\overleftarrow{M_1}(\delta^{2/8} + \alpha^{2/8}) + \overleftarrow{M_2}(\delta^{2/8} + \alpha^{2/8}) + M_3(\delta^{2/8} + (\alpha^{1/8} - \delta_0^{1/8})) + M_4(\alpha_0^{2/8} + (\delta_0^{1/8} - \alpha_0^{1/8})) \right]$$

Επεξήγηση του παραπάνω πίνακα:

1^η γραμμή του πίνακα

MD113: Ο κωδικός του χορού «Καστρινός»¹⁵

ΟΦ: Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα.¹⁶

2^η γραμμή του πίνακα

F: Χορευτική φράση¹⁷

F.4: Αποτελείτε από 4 μέρη

KM: Κινητικό μοτίβο¹⁸ (Λαβές χεριών και μέρη της κίνησης του χορού)

¹⁴ Τυροβολά Κ. Βασιλική, *Ο Ελληνικός Χορός*, α' έκδοση, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2001, σελ.:551

¹⁵ Τυροβολά Κ. Βασιλική, *Ο Ελληνικός Χορός*, α' έκδοση, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2001, σελ.:87

¹⁶ βλ. σελ. 24

¹⁷ βλ. σελ. 22

M1,M2 κτλ: Λαβή από τις παλάμες¹⁹. Τα βελάκια δηλώνουν κίνηση των χεριών μπρος-πίσω.

3^η γραμμή του πίνακα

C: Κύτταρο²⁰ (κινήσεις και κατευθύνσεις των ποδιών).
δ,α κτλ: Δεξί, αριστερό πόδι²¹ (α₀²² τρόπος κίνησης του ποδιού) Τα βελάκια δηλώνουν κατεύθυνση του ποδιού. Κάθε κουτάκι είναι ένα τέταρτο.

4^η γραμμή του πίνακα

e: Στοιχεία²³ (Λεπτομερείς ανάλυση της κίνησης)
δ(δ) κτλ Κάθε γράμμα είτε είναι σε παρένθεση είτε όχι αντιστοιχεί σε ένα όγδοο. Εκτελούν κίνηση μόνο αυτά που δεν είναι σε παρένθεση.

5^η γραμμή του πίνακα

MF'/Al: «MF» Επίπεδο έντασης²⁴ (πόσο έντονα χορεύετε) MezzoForte. «'» τονισμός του μέτρου²⁵. «Al» Τέμπο²⁶ Allegro.

6^η γραμμή του πίνακα

Ξ/Ip/Im: «Ξ» Ομοφωνία χορού και μουσικής²⁷. «Ip» Ισορρυθμική δομή²⁸. «Im» Ισομετρικό μέτρο²⁹.

Κάτω αριστερά του πίνακα

♩ ~120: Τέμπο περίπου στο 120 το τέταρτο.
⌋ : Μη ταυτόχρονη σχέση χορού και μουσικής³⁰ (ξεκινά πρώτα η μουσική με ελλειπές μέτρο)
(1+1): Μέτρο χορού
2/4 (♩♩): Μέτρο μουσικό. Ρυθμός.

Έτσι μπορούμε να κατανοήσουμε και κάτω από τον πίνακα την ανάλυση που ακολουθεί. Το μόνο που πρέπει να επισημάνουμε είναι ο εκθέτης: παράδειγμα δ^{2/8} το 2/8 δηλώνει ότι το δεξί πόδι κρατάει αυτή την κίνηση για δύο όγδοα.

¹⁸ ο.π.

¹⁹ ο.π.

²⁰ ο.π.

²¹ βλ. σελ. 24

²² βλ. σελ. 25

²³ βλ. σελ. 22

²⁴ βλ. σελ. 23

²⁵ ο.π.

²⁶ ο.π.

²⁷ ο.π.

²⁸ ο.π.

²⁹ ο.π.

³⁰ βλ. σελ. 24

15^η Εικόνα³¹

MD.113: «Καστριός» (Καβακλί Αν. Ρωμυλίας)

The image displays a musical score for the piece «Καστριός» (Kavakli An. Romylías). It consists of four systems, each containing a musical staff (labeled 'MOUSIQUE') and a dance notation staff (labeled 'DANCE'). The music is written in 2/4 time. The dance notation includes various symbols such as 'M3', 'M4', 'M2', and 'M1', along with arrows indicating foot movements. The first system includes a section marked 'A' with a bracket. The second system continues the dance notation with 'M3', 'M4', 'M2', and 'M1'. The third system shows the continuation of the music and dance notation. The fourth system concludes the piece with 'M2', 'M3', and 'M4' in the dance notation.

Στην παρτιτούρα βλέπουμε πως δεν υπάρχει συμμετρία των χορευτικών κινήσεων με τη μελωδική γραμμή. Δεν είναι ξεκάθαρο τότε συγχρονίζονται μεταξύ τους. Επίσης σε κάθε μέτρο δεν υπάρχουν πάντα δύο τέταρτα στην παρτιτούρα του χορού. Γενικά υπάρχει μια ασάφεια. Το μόνο που πρέπει να εξηγήσουμε είναι το «ΑΠΓ» δηλώνει ότι προηγούνται οι άνδρες και ακολουθούν οι γυναίκες³².

3.3. Περιγραφικά με σχέδια των πελμάτων

Σ' αυτό το σύστημα έχουμε πάλι σχέδια μόνο που αυτή τη φορά είναι το σχέδιο του πέλματος του ποδιού όπου, με βελάκια και σαν ίχνη στο έδαφος δείχνει που πατάει ο χορευτής και σε ποιες κατευθύνσεις κινείται. Οτιδήποτε άλλο που

³¹ Τυροβολά Κ. Βασιλική, *Ο Ελληνικός Χορός*, α' έκδοση, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2001, σελ.:550

³² βλ. σελ. 28

πρέπει να καταγραφεί γίνεται με τον γραπτό λόγο. Στην αρχή πάντα δίνεται ο ρυθμός. Αυτός μας δείχνει που γίνονται οι εναλλαγές των βημάτων με ένα μουσικό μέτρο (συνήθως με τα ισχυρά του μέτρου). Όπως καταλαβαίνετε υπάρχουν πολλές ελλείψεις σ' αυτό το σύστημα και γι' αυτό πάντα υπάρχει γραπτός η μουσικοκινητική ανάλυση του χορού και οποιαδήποτε άλλη εξήγηση.

Παρακάτω βλέπουμε την εξήγηση των σχεδίων στα πέλματα.

16^η Εικόνα³³

10.1. ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑ

Αρχική θέση των πελμάτων

Κανονικό βήμα - πατάει όλο το πέλμα

Το πόδι βρίσκεται στον αέρα, σε άρση

Το πόδι ακουμπάει στα δάκτυλα

Κατεύθυνση του χορού

Αντίθετη προς την κατεύθυνση του χορού

Προς το κέντρο του κύκλου, προς τα εμπρός ↑

Απομακρυνόμενος από το κέντρο του κύκλου, προς τα πίσω ↓

Προς τα εμπρός και ελαφρά προς τα δεξιά ή αριστερά ↑→ ή ←↑

Προς τα πίσω και ελαφρά προς τα αριστερά ή δεξιά ←↓ ή ↓→

Βήμα με το δεξιό πόδι Δ

Βήμα με το αριστερό πόδι Α

Αριστερό πόδι πατάει στο μισό πέλμα: Α/μπ

Δεξί πόδι πατάει στο μισό πέλμα: Δ/μπ

Αριθμητική σειρά των βημάτων 1^{ος} 2^{ος} 3^{ος} ...

Το πόδι βρίσκεται στον αέρα, σε άρση
ή ακουμπάει στα δάκτυλα, (Α) ή (Δ)
ή ακουμπάει ολόκληρο το πέλμα, (Α/μπ) ή (Δ/μπ)
δεν έχουμε μεταφορά του κέντρου βάρους του σώματος

Ακολουθεί η μεταγραφή του χορού «Λ' αυτο τα αλωνι του φηρου».

17^η Εικόνα³⁴

³³ Λυκεσάς Χ. Γιώργος, *Οι Ελληνικοί Χοροί*, β' έκδοση, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1993, σελ.: 118

Σ' ΑΥΤΟ Τ' ΑΛΩΝΙ ΤΟΥ ΦΑΡΔΥ

A' ΜΕΡΟΣ, $\text{♩} = 120$

Σ' αὐ. τὸ τ' ἄ. λῶ. νη. ἔ. νη. μου, σ' αὐ.

τὸ τ' ἄ. λῶ. νη. τὸν φαρ. δὺ, σ' αὐ.

B' ΜΕΡΟΣ.

δὺ. σ' αὐ. τὸ τ' ἄ. λῶ. νη. τὸν φαρ. δὺ. τρα.

νὸς χουρὸς πού γέ. νη. τι, σ' αὐ. τί.

ΜΟΥΣΙΚΟΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

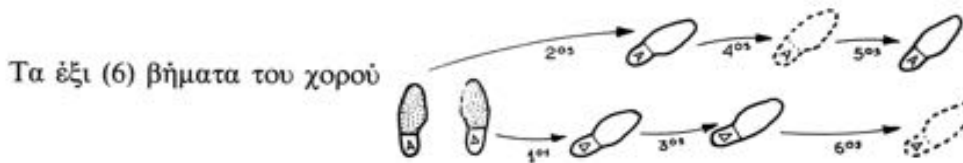
Ο χορός χορεύεται στην αρχή σε ανοιχτό κύκλο και στη συνέχεια παίρνει λαβυρινθική μορφή. Η χορευτική κατεύθυνση είναι αντίθετη προς τους δείκτες του ρολογιού (↺). Η σύνδεση των χεριών γίνεται από τα Ζωνάρια των διπλανών τους. Ο χορός χορεύεται σε έξι (6) ισόχρονα βήματα αξίας το καθένα $\frac{3}{8}$ στο ρυθμό των $\frac{6}{8}$. Δηλαδή σ' ένα χορευτικό μοτίβο αντιστοιχούν τρία μελωδικά μέτρα. Όμως το μοτίβο της μουσικής περιέχει 4 μέτρα, οπότε μελωδία και χορός δε συμπίπτουν πάντα στην τονισμένη αρχική θέση των μοτίβων τους. Έχουμε λοιπόν εδώ μια ρυθμική αστάθεια. Ο χορός χορεύεται και με δώδεκα (12) βήματα, δηλαδή 2×6 βήματα. Η αρχική τοποθέτηση των ποδιών είναι η προσοχή, ενώ συγχρόνως το σώμα σκύβει ελαφρά προς τα εμπρός. Η κινητική διάταξη των βημάτων του χορού είναι η παρακάτω. Στο 1ο βήμα το (Δ) πατάει προς τη χορευτική κατεύθυνση, στο 2ο βήμα το (Α) πατάει μπροστά από το (Δ) και προς τα δεξιά, στο 3ο βήμα το (Δ) πατάει προς τη χορευτική κατεύθυνση, στο 4ο βήμα σηκώνεται το (Α) λίγο και ελαφρά λυγισμένο δίπλα στο (Δ), στο 5ο βήμα το (Α) πατάει στο έδαφος, στο 6ο βήμα σηκώνεται το (Δ) λίγο και ελαφρά λυγισμένο δίπλα στο (Α). Όταν ο χορός χορεύεται με δώδεκα (12) βήματα, τότε έχουμε δύο εξάδες βημάτων. Η πρώτη εξάδα χορεύεται όπως την περιγράψαμε παραπάνω και έχει κατεύθυνση προς το κέντρο του κύκλου και

18^η Εικόνα³⁵

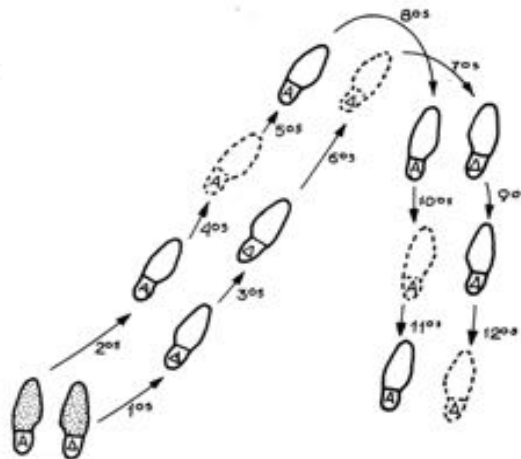
³⁴ Λυκεσάς Χ. Γιώργος, *Οι Ελληνικοί Χοροί*, β' έκδοση, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1993, σελ.: 144

³⁵ Λυκεσάς Χ. Γιώργος, *Οι Ελληνικοί Χοροί*, β' έκδοση, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1993, σελ.: 145

δεξιά, ενώ η δεύτερη εξάδα γίνεται προς τα πίσω και προς τα δεξιά, τα δε βήματα παραμένουν τα ίδια όπως τα περιγράψαμε στην αρχή. Όταν ζωηρέψει η μουσική, ρυθμικά επιφωνήματα των χορευτών συνοδεύουν τον χορό τα δε βήματα γίνονται ζωηρά και πηδηχτά. Ο βασικός ρυθμός των βημάτων

Τα δώδεκα (12) βήματα του χορού

Σχέδιο βημάτων και μουσικής.

3.4. Περιγραφικά με πίνακες

Τέτοιο είναι το σύστημα που χρησιμοποιούν οι περισσότεροι καθηγητές στα Τ.Ε.Φ.Α.Α. του ΑΠΘ στην ειδικότητα Ελληνικών Παραδοσιακών Χορών.

Αρχικά κάνει μια ρυθμοκινητική ανάλυση του χορού επιγραμματικά, δίνοντας τον ρυθμό, χρονική μονάδα μέτρησης, ρυθμική αγωγή και το βασικό ρυθμικό σχήμα. Χωρίζει σε πίνακες όσα τα μέρη του χορού. Σε κάθε πίνακα έχουμε την περιγραφή του χορού στη μέτρηση του ρυθμού (ΜΡ), την χρονική αξία των κινήσεων (ΧΑΚ) και τη μέτρηση των κινήσεων του χορού (ΜΚ). Στο τέλος γίνεται η ανάλυση του χορευτικού μοτίβου (ΧΜ) και της χορογραφίας του χορού. Η ανάλυση του χορού «Πατρουνίνο» είναι:

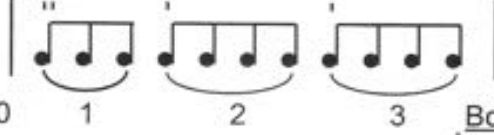
19^η Εικόνα³⁶

Ρυθμοκινητική ανάλυση του χορού

Ρυθμός : 11/8 (3+4+4)

χρονική μονάδα:

Ρυθμική αγωγή: ♩ = 440

Βασικό ρυθμικό σχήμα

Κινήσεις μέτρησης του ρυθμού: τρεις

ΜΡ	Χ Α Κ	Μ Κ	χορευτικό μοτίβο
1		1	Με μέτωπο στο κ. του κ. αναπήδηση στο δ.π. ,στο πέλμα, με άρση του α.π. εμπρός (μικρή κάμψη του ποδιού στο γόνατο).
2		2	Με το ίδιο μέτωπο αναπήδηση στο δ.π., το α.π. παραμένει στην ίδια θέση.
3		3	Με το ίδιο μέτωπο πάτημα του α.π. πλάι και λίγο πίσω από το δ.π. στο πέλμα.
1		4	Με το ίδιο μέτωπο αναπήδηση στο α.π. , στο πέλμα, με άρση του δ.π. εμπρός (μικρή κάμψη του ποδιού στο γόνατο).
2		5	Με το ίδιο μέτωπο αναπήδηση στο α.π., το δ.π. παραμένει στην ίδια θέση.
3		6	Με το ίδιο μέτωπο πάτημα του δ.π. στη φορά στο πέλμα.
1		7	Με μέτωπο λοξό προς τη φορά μικρή αναπήδηση στο δ.π. (σκίρτημα) το α.π. πατά στη φορά στο πέλμα.
2		8	Με το ίδιο μέτωπο αναπήδηση στο α.π. με άρση του δ.π. πλάι στο α.π.(μικρή κάμψη του ποδιού στο γόνατο).
3		9	Με γύρισμα του μετώπου στο κ. του κ. πάτημα του δ.π. στη φορά στο πέλμα.

(κμ)

ΧΜ= Α+Β+Γ

Χορογραφία του χορού= Χορευτικό μοτίβο επαναλαμβανόμενο.

³⁶ Πραντσίδης Γιάννης, *Ο χορός στην ελληνική παράδοση και η διδασκαλία του*, Αιγίνο, σελ.: 205